

**Національний аерокосмічний
університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
Гуманітарно-правовий факультет
Кафедра права (702)**

**ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
(силабус навчальної дисципліни)**

Галузь знань	08 право
Спеціальність	081 Право
Освітня програма	Право
Форма навчання	денна
Статус дисципліни	Вибіркова
Мова викладання	Українська
Курс / семестр	4 курс, 8 семестр
Кількість кредитів ЄКТС	5
Кількість модулів	1
Кількість змістовних модулів	2
Розподіл за видами занять та годинами навчання	Лекції: 24 год. Практичні/семінарські: 24 год. Самостійна робота: 102 год.
Форма підсумкового контролю	Екзамен
Факультет	Гуманітарно-правовий факультет
Кафедра	Кафедра права (702)
Викладач	Гуцу Світлана Федорівна, к.ю.н., доцент
Контакти викладача	s.gutsu@khai.edu
Посилання на курс в Mentor	https://mentor.khai.edu/course/view.php?id=4675
Консультації	Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру кожного вівторка та п'ятниці з 14.00 до 15.30 в кабінеті № 205. В разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

ОПИС КУРСУ

Мета та завдання навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни «Право соціального забезпечення» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки «бакалавра» спеціальності 081 «Право».

Конституція 1996 року проголосила Україну соціальною державою. Кожному надано право на соціальний захист, яке включає соціальне забезпечення у випадку безробіття, хвороби, старості та інших несприятливих життєвих обставин. В розвиток і забезпечення реалізації конституційних положень в Україні було прийнято велику кількість законів та підзаконних нормативних актів, що складають законодавство про соціальне страхування, пенсійне законодавство, медичне законодавство та ін. Однією з необхідних умов належного регулювання правовідносин у сфері соціального забезпечення на основі чинного законодавства є наявність достатньої кількості кваліфікованих фахівців, в тому числі правознавців. Вивчення майбутніми юристами навчальної дисципліни «Право соціального забезпечення» матиме вагомe значення для їх подальшої практичної діяльності на ниві правового забезпечення соціального захисту

**Національний аерокосмічний
університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
Гуманітарно-правовий факультет
Кафедра права (702)**

громадян. Саме кваліфіковані фахівці зможуть забезпечити як належну роботу системи органів соціального забезпечення, так і поширення правових знань серед громадян України та захист їх прав і законних інтересів.

Право соціального забезпечення як наука становить систему об'єктивних знань про поняття, розвиток, закономірності, принципи самостійної галузі права. Право соціального забезпечення як навчальна дисципліна – це систематизовані відповідно до навчальної програми знання щодо предмета правового регулювання норм цієї галузі права та їх особливостей.

Мета навчальної дисципліни:

- сприяти засвоєнню фундаментальних знань щодо правовідносин соціального забезпечення, формуванню вмінь і навичок застосовувати здобуті знання у правозастосовчій практиці;
- підвищити методологічну культуру, сприяти інтенсифікації творчих зусиль студентства, розвитку їх пізнавальної діяльності, актуалізації знань;
- формувати у студентів науковий світогляд, креативність (спроможність творчо реалізувати фахове та культурницьке покликання), правниче мислення, правосвідомість, правничу культуру, моральні та інші якості фахівця

Завдання:

- дати студентам ґрунтовні знання у сфері соціального забезпечення з урахуванням особливостей розвитку правової системи України у сучасних умовах;
- ознайомити з основними поняттями та принципами права соціального забезпечення;
- вивчити систему чинного законодавства про соціальне забезпечення, правових проблем, що виникають в процесі його застосування;
- визначити особливості правового статусу суб'єктів права соціального забезпечення;
- вивчити підстави та умови виникнення, зміни та припинення соціально-забезпечувальних правовідносин;
- засвіти методи регулювання соціально-забезпечувальних правовідносин та специфіки захисту прав суб'єктів права соціального забезпечення.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких компетентностей:

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної правничої діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин, принципів і правових інститутів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК).

- ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК9. Здатність працювати в команді.
- ЗК10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
- ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого

**Національний аерокосмічний
університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
Гуманітарно-правовий факультет
Кафедра права (702)**

розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності спеціальності (СК).

СК10. Знання і розуміння соціальної природи трудових відносин та їх правового регулювання.

СК11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

СК12. Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції.

СК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності.

СК14. Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.

СК15. Здатність до самостійної підготовки проектів актів правозастосування

Програмні результати навчання:

– ПРН 1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.

– ПРН 2. Здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання.

– ПРН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

– ПРН 4. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми.

– ПРН 5. Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю.

– ПРН 6. Оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи відому проблему.

– ПРН 7. Складати та узгоджувати план власного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами.

– ПРН 8. Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

– ПРН 9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.

– ПРН 10. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, правильно вживаючи правничу термінологію.

– ПРН 11. Володіти базовими навичками риторики.

– ПРН 12. Доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло.

– ПРН 13. Пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту.

– ПРН 17. Працювати в групі, формуючи власний внесок у виконання завдань групи.

– ПРН 18. Виявляти знання і розуміння основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування національної правової системи.

– ПРН 19. Демонструвати необхідні знання та розуміння сутності та змісту основних правових інститутів і норм фундаментальних галузей права.

– ПРН 20. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

– ПРН 21. Застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати

**Національний аерокосмічний
університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
Гуманітарно-правовий факультет
Кафедра права (702)**

юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки.

– ПРН 23. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.

Структура навчальної дисципліни

Назва змістовного модуля і тем	Кількість годин				
	Усього	У тому числі			
		л	п	ла б.	с. р.
1	2	3	4	5	6
Модуль 1					
Змістовний модуль 1. Загальна частина					
Тема 1. Право соціального забезпечення як галузь у системі права України	14	2	2	-	10
Тема 2. Правовідносини у сфері соціального забезпечення та їх суб'єкти	14	2	2	-	10
Тема 3. Соціальні ризики як підстава виникнення права на соціальне забезпечення	14	2	2	-	10
Тема 4. Види соціального забезпечення в Україні	14	2	2	-	10
Тема 5. Страховий(трудовий) стаж. Вислуга років.	14	2	2	-	10
Модульна робота	1	-	1	-	-
Разом за змістовним модулем 1	71	10	11	-	50
Змістовний модуль 2. Особлива частина					
Тема 6. Правові засади пенсійної системи в Україні	14	2	2	-	10
Тема 7. Правове регулювання страхових пенсій в Україні	15	3	2	-	10
Тема 8. Правове регулювання спеціальних пенсій в Україні	15	3	2	-	10
Тема 9. Державні соціальні та страхові допомоги	14	2	2	-	10
Тема 10. Соціальне обслуговування і пільги в системі соціального забезпечення	10	2	2	-	6
Тема 11. Відповідальність за порушення законодавства про соціальне забезпечення	10	2	2	-	6
Модульний контроль	1	-	1	-	-
Разом за змістовним модулем 2	79	14	13	-	52
Усього годин	150	24	24	-	102

Програма навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовний модуль I. Загальна частина

**Національний аерокосмічний
університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
Гуманітарно-правовий факультет
Кафедра права (702)**

Тема 1. Право соціального забезпечення як галузь у системі права України. Поняття права соціального забезпечення як самостійної галузі права в системі права України. Суспільна необхідність (функції) права соціального забезпечення. Місце права соціального забезпечення в системі права України. Зв'язок права соціального забезпечення з іншими галузями права. Поняття та загальна характеристика права соціального забезпечення як науки та навчальної дисципліни. Предмет права соціального забезпечення. Поняття та ознаки правовідносин, що складають предмет регулювання права соціального забезпечення. Класифікація соціально-забезпечувальних правовідносин. Поняття та особливості методу права соціального забезпечення. Специфіка захисту (відновлення) прав суб'єктів у праві соціального забезпечення. Поняття та елементи системи права соціального забезпечення як галузі права. Поняття та класифікація джерел права соціального забезпечення. Поняття та система принципів права соціального забезпечення. Зміст основних принципів права соціального забезпечення.

Тема 2. Правовідносини у сфері соціального забезпечення та їх суб'єкти. Поняття, види, класифікація та особливості правовідносин у сфері соціального забезпечення. Правовідносини: основні (матеріальні), процедурні, процесуальні. Підстави виникнення, зміни та припинення правовідносин у сфері соціального забезпечення. Особливості юридичних фактів та їх види. Суб'єкти правовідносин у сфері соціального забезпечення: поняття, види, правосуб'єктність. Громадяни як суб'єкти правовідносин. Сім'я як суб'єкт правовідносин. Уповноважені державою органи як суб'єкти правовідносин у сфері соціального забезпечення. Фонди загальнообов'язкового державного соціального страхування. Недержавні структури як суб'єкти правовідносин. Об'єкт правовідносин. Зміст правовідносин.

Тема 3. Соціальні ризики як підстава виникнення права на соціальне забезпечення. Поняття, ознаки, види соціальних ризиків. Основні та додаткові ризики. Система соціальних ризиків за законодавством України: страхові та нестрахові ризики. Індивідуальні, професійні та публічні соціальні ризики: поняття, система та джерела фінансування.

Малозабезпеченість як соціальний ризик: поняття, критерії, порядок підтвердження. Бідність, межа бідності, глибина бідності.

Непрацездатність: поняття, види, причини, порядок підтвердження. Тимчасова втрата працездатності: причини, порядок підтвердження. Загальне захворювання та каліцтво, не пов'язане з виконанням трудових обов'язків. Втрата працездатності внаслідок професійного захворювання та нещасного випадку на виробництві.

Інвалідність: поняття, причини, види. Групи інвалідності та порядок їх встановлення. Організація та проведення медико-соціальної експертизи. Безробіття, часткове безробіття: поняття, порядок підтвердження. Втрата годувальника: суб'єкти та умови правомірності визнання соціального ризику. Наявність неповнолітніх дітей як підстава здійснення соціального забезпечення. Публічні соціальні ризики: втрата працездатності внаслідок Чорнобильської та інших техногенних катастроф..

Тема 4. Організаційно-правові форми соціального забезпечення. Поняття організаційно-правових форм соціального забезпечення. Поняття та значення соціального страхування в системі соціального забезпечення. Загальна характеристика основних видів загальнообов'язкового державного соціального страхування: страхування на випадок тимчасової

**Національний аерокосмічний
університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
Гуманітарно-правовий факультет
Кафедра права (702)**

непрацездатності, страхування по безробіттю, страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, пенсійного страхування. Асигнування з бюджету на соціальне забезпечення. Недержавне соціальне забезпечення.

Тема 5. Страховий(трудовий) стаж. Вислуга років. Поняття та значення страхового (трудового) стажу в праві соціального забезпечення. Класифікація трудового стажу та його види. Страховий стаж як загальна умова виникнення права на деякі види пенсій за солідарною системою. Поняття мінімального страхового внеску. Поняття коефіцієнта страхового стажу. Види трудової діяльності, що зараховуються до стажу роботи. Порядок обчислення страхового (трудового) стажу для призначення пенсій та допомог. Пільги по обчисленню стажу роботи (загального, спеціального). Значення спеціального трудового стажу в пенсійному забезпеченні. Стаж роботи в професіях, виробництвах і посадах, зазначених у списках № 1, № 2, та у списках інших професій. Вислуга років. Поняття та види. Нормативно-правове регулювання вислуги років. Порядок обчислення вислуги років: військовослужбовцям, працівникам органів внутрішніх справ, державним службовцям, службовцям місцевого самоврядування, працівникам прокуратури та митних органів. Вислуга років окремих категорій працівників авіації і льотно-випробного складу та окремих категорій працівників галузей народного господарства. Підтвердження трудового стажу. Документи, що підтверджують трудовий стаж і вислугу років. Посвідчення свідків про трудовий стаж. Персоніфікований облік у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Свідчення про загальнообов'язкове державне соціальне страхування

Модульний контроль

Змістовий модуль II. Особлива частина

Тема 6. Правові засади пенсійної системи в Україні. Пенсійна система України: поняття та напрямки реформування. Органи управління пенсійною системою. Сучасний стан та проблеми застосування пенсійного законодавства України. 7 Загальна характеристика основних законів, що регулюють пенсійні відносини в Україні. Мінімальна пенсія в Україні Право особи на пенсійне забезпечення: суб'єкти, зміст, гарантії. Пенсійний вік в Україні. Право відстроченого виходу на пенсію. Право добровільної участі у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Персоніфікований облік у системі соціального страхування. Принципи пенсійного забезпечення. Поняття та загальна характеристика пенсій як виду соціального забезпечення. Класифікація пенсій. Загальні правила призначення та виплати пенсій (форма, оподаткування, строки, відрахування). Оскарження неправомірних дій та розгляд спорів, що виникають з приводу пенсійного забезпечення.

Тема 7. Правове регулювання страхових пенсій в Україні. Поняття, ознаки, види страхових пенсій. Пенсії, що виплачуються у солідарній системі. Пенсії за віком. Коло осіб, умови призначення, розмір. Пенсії у зв'язку з інвалідністю (внаслідок загального захворювання, нещасного випадку на виробництві чи професійного захворювання). Коло осіб, умови призначення, розмір. Пенсії в разі втрати годувальника. Коло осіб, умови призначення, розмір. Правила обчислення страхового стажу у солідарній системі. Порядок визначення заробітної плати (доходу) для обчислення пенсій у солідарній системі. Особливості призначення і виплати пенсій, перерахунок. Пенсійні виплати з накопичувальної системи загальнообов'язкового

**Національний аерокосмічний
університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
Гуманітарно-правовий факультет
Кафедра права (702)**

державного пенсійного страхування. Поняття та види довічних пенсій. Одноразова пенсійна виплата. Договір страхування довічної пенсії. Пенсійні виплати з системи недержавного пенсійного забезпечення. Відповідальність у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Тема 8. Правове регулювання спеціальних пенсії в Україні. Поняття, ознаки, види спеціальних пенсій. Поняття про вислугу років. Пенсії військовослужбовцям, особам начальницького та рядового складу, іншим. Пенсії державних службовців та прирівняних до них осіб, посадових осіб органів місцевого самоврядування, народних депутатів, суддів, службових осіб органів прокуратури. Пенсії науковим працівникам. Пенсії особам, які мають особливі заслуги перед Україною. Пенсії особам, що постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи. Порядок призначення і виплати спеціальних пенсій.

Тема 9. Державні соціальні та страхові допомоги. Поняття державних соціальних допомог, їх ознаки та види. Система державних соціальних допомог. Правові підстави призначення. Особливості фінансування державних допомог. Державні соціальні допомоги особам, які не мають права на пенсію. Допомога малозабезпеченим. Допомоги у зв'язку з інвалідністю. Державні допомоги сім'ям з дітьми.

Поняття, особливості, суб'єкти спеціальних державних допомог. Державні допомоги особам, які постраждали внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС. Державні допомоги ветеранам війни та праці. Інші державні соціальні допомоги.

Поняття, ознаки та види страхових допомог. Правове регулювання надання страхових допомог. Страхові допомоги Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття.

Страхові допомоги Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності. Допомога на випадок вагітності та пологів. Порядок обчислення заробітку, на основі якого визначається розмір допомоги у зв'язку із вагітністю і пологами. Допомога при народженні дитини: її розмір, порядок призначення і виплати. Допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку: особи, які мають право на одержання цієї допомоги, та її розмір. Допомога на поховання (крім поховання пенсіонерів, безробітних та осіб, які померли від нещасного випадку на виробництві). Страхові допомоги Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань. Щомісячна грошова виплата в разі втрати годувальника. Відшкодування витрат на поховання потерпілого.

Тема 10. Соціальне обслуговування і пільги в системі соціального забезпечення. Поняття, ознаки та принципи здійснення соціального обслуговування. Форми та види соціального обслуговування. Соціально-побутова реабілітація, соціально-трудова реабілітація, соціально-культурне обслуговування, соціально-медичне обслуговування. Органи, які здійснюють соціальне обслуговування. Платне і безоплатне соціальне обслуговування. Джерела фінансування соціального обслуговування.

Поняття та ознаки соціальних пільг як виду соціального забезпечення і їх відмінність від соціального обслуговування. Диференціація соціальних пільг, їх види. Класифікація соціальних

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» Гуманітарно-правовий факультет Кафедра права (702)

пільг за суб'єктами. Основні категорії громадян, які мають соціальні пільги. Пільги, які надаються для підтримки життя і при настанні інших соціальних ризиків. Види соціальних пільг за змістом. Житлово-побутові пільги. Пільги на оплату житлово-комунальних послуг. Медико-реабілітаційні соціальні пільги. Пільги у сфері транспортного обслуговування населення. Соціально-трудові та соціально-побутові пільги. Проблема впорядкування та фінансування пільг. Надання пільг за принципом адресності.

Тема 11. Відповідальність за порушення законодавства про соціальне забезпечення.

Поняття та види відповідальності за порушення законодавства про соціальне забезпечення. Органи, що здійснюють нагляд і контроль за дотриманням законодавства про соціальне забезпечення в Україні. Спори, що виникають з приводу порушення законодавства про соціальне забезпечення в Україні. Органи, що можуть розглядати спори з соціальнозабезпечувальних правовідносин. Строки та порядок звернення.

Модульний контроль

Матеріально-технічне (програмне) забезпечення дисципліни (за необхідності)

Сторінка курсу на платформі Mentor (персональна навчальна система)	На сайті НАУ розміщено курс «Право соціального забезпечення», який включає: лекції, практичні завдання, ситуаційні завдання, презентації, рекомендовану літературу та законодавство. https://mentor.khai.edu/course/view.php?id=4675

Методи контролю

Під час вивчення дисципліни застосовується поточний, модульний та підсумковий контроль.

Поточний контроль проводиться для оцінювання рівня навчальних досягнень під час семінарських, практичних занять та якості виконання індивідуальної і самостійної роботи та передбачає перевірку рівня засвоєння знань, умінь і навичок студентом з кожного окремого модуля навчальної дисципліни.

Поточний контроль – проведення семінарських занять, відпрацювання академічних заборгованостей.

Поточний контроль під час проведення семінарських занять передбачає перевірку рівня засвоєння знань, умінь і навичок студентом з кожного окремого навчального (змістового) модуля навчальної дисципліни та їх корекцію. Прозорість оцінювання рівня знань студентів забезпечується чіткими критеріями.

Модульний контроль – визначає якість виконаної студентом навчальної роботи з певного навчального (змістового) модуля та оцінюється за сукупними підсумками поточної успішності, включаючи виконану індивідуальну, самостійну та модульну контрольну роботу.

Підсумковий контроль – виставляється як сума балів з усіх модулів навчальної дисципліни та обраховується, як правило, як середнє арифметичне складових модулів.

По закінченню вивчення навчальної дисципліни студент складає семестровий іспит.

Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують студенти

Досягненню ними належного рівня **компетентності**, який за підсумками навчання визначається за такими критеріями:

Відмінно (90-100). "Відмінно" – теоретичний зміст дисципліни (курсу) засвоєний студентом повністю, необхідні практичні навички роботи з навчальним матеріалом повністю сформовані,

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» Гуманітарно-правовий факультет Кафедра права (702)

всі навчальні завдання, що передбачені робочою навчальною програмою, виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.

Добре (75-89). Теоретичний зміст курсу засвоєний повністю, практичні навички роботи з навчальним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, що передбачені робочою навчальною програмою, виконані, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками, робота має декілька незначних помилок або одну-дві значні помилки.

Задовільно (60-74). Теоретичний зміст дисципліни засвоєний частково, деякі практичні навички роботи з навчальним матеріалом не сформовані, частина передбачених робочою навчальною програмою завдань не виконана, або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального, відповідь (в усній або письмовій формі) фрагментарна, непослідовна.

Незадовільно (0-59): студент має фрагментарні знання, що базуються на попередньому досвіді, але не здатен формулювати визначення понять, класифікаційні критерії та тлумачити їхній зміст, не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань.

Відповідно до п. 3.2. Положення про рейтингове оцінювання досягнень студентів у Національному аерокосмічному університеті ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» студенту можуть призначатися бали за інші активності, пов'язані з навчальною дисципліною, які нараховуються та можуть бути враховані у загальній оцінці за семестр. Бали зокрема можуть призначатися за такі активності, пов'язані з навчальною дисципліною, як:

- участь у науковому комунікативному заході (конференції, семінарі, круглому столі тощо) із написанням тез наукової доповіді за предметом навчальної дисципліни (20 балів);
- участь у другому турі Всеукраїнської олімпіади відповідного напрямку 20 балів);
- участь (прослуховування) не менше у 5 вебінарах, пов'язаних з навчальною дисципліною (3-15 балів);
- участь у тренінгу, пов'язаному з навчальною дисципліною (15 балів);
- проходження он-лайн курсу, пов'язаного з навчальною дисципліною (20 балів);
- участь та отриманні рейтингового місця у тематично пов'язаному із предметом навчальної дисципліни студентському конкурсі (30 балів);
- розробка та створення дидактичного матеріалу за тематикою предмету навчальної дисципліни (15 балів) (підтвердження - дидактичний матеріал);
- проведення правоосвітнього заходу із учнями шкіл та інших навчальних закладів за тематикою навчальної дисципліни (20 балів);
- написання реферату (5 балів);
- участь у не менше 3 заходах, що проводяться студентськими професійними об'єднаннями за спеціальністю (5-15 балів);
- інші активності, пов'язані з навчальною дисципліною, за попереднім погодженням із науково-педагогічним працівником, який викладає навчальну дисципліну.

Шкала оцінювання: бальна і традиційна

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційований залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» Гуманітарно-правовий факультет Кафедра права (702)

0 – 59	Незадовільно	Не зараховано
Засоби діагностики результатів навчання Засобами оцінювання та методами демонстрування студентами результатів вивчення дисципліни «Теорія держави і права» є: - усний виступ; - виконання письмового завдання; - тестування; - есе, дайджест; - реферат; - письмова самостійна робота; - інші види навчально-наукової роботи (участь у гуртках, наукових конференціях тощо); - підсумкова модульна робота; - комплексна контрольна робота; - залік; - екзамен.		
РЕГУЛЯЦІЯ І ПОЛІТИКИ КУРСУ Відвідування занять. Регуляція пропусків. Інтерактивний характер курсу передбачає обов'язкове відвідування практичних занять. Студенти, які за певних обставин не можуть відвідувати практичні заняття регулярно, мусять впродовж тижня узгодити із викладачем графік індивідуального відпрацювання пропущених занять. Окремі пропущені завдання мають бути відпрацьовані на найближчій консультації впродовж тижня після пропуску. Відпрацювання занять здійснюється усно у формі співбесіди за питаннями, визначеними планом заняття. В окремих випадках дозволяється письмове відпрацювання шляхом виконання індивідуального письмового завдання. Студенти, які станом на початок екзаменаційної сесії мають понад 70% невідпрацьованих пропущених занять, до відпрацювання не допускаються. Дотримання вимог академічної доброчесності студентами під час вивчення навчальної дисципліни. Під час вивчення навчальної дисципліни студенти мають дотримуватися загальноприйнятих морально-етичних норм і правил поведінки, вимог академічної доброчесності, передбачених «Положенням про академічну доброчесність Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» (https://khai.edu/assets/files/polozhennya/polozhennya-pro-akademichnu-dobrochesnist.pdf). Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. При виконанні індивідуальної самостійної роботи до захисту допускаються реферати, які містять не менше 60 % оригінального тексту при перевірці на плагіат, есе – 70 % Вирішення конфліктів. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, а також правила етичної поведінки регламентуються «Кодексом етичної поведінки в Національному аерокосмічному університеті ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» (https://khai.edu/ua/university/normativna-baza/ustanovchi-dokumenty/kodeks-etichnoi-		

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» Гуманітарно-правовий факультет Кафедра права (702)

povedinki/).
Методичне забезпечення   1. Опорний конспект лекцій;   2. Навчально-методичний забезпечення дисципліни (НМКД);   3. Матеріали для самостійної роботи студентів;   4. Інтернет-сторінки міжнародних та регіональних органів.
Рекомендована література   Нормативні акти: 1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 30. – Ст. 141.   2. Кодекс законів про працю України. – К.: Національний книжковий проект, 2011. – 96 с.   3. Загальна декларація прав людини /Прийнята і проголошена резолюцією 217А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р. //Права людини (Основні міжнародно-правові документи): Збірник документів. - К.: Офіційне видання, 1989.   4. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права від 16 грудня 1966 р. //Права людини (Основні міжнародно-правові документи): Зб. документів. - К.: Офіційне видання, 1989.   5. Конвенція 1952 року № 102 МОП "Про мінімальні норми соціального забезпечення": Зб. документів. - К.: Офіційне видання, 1989.   6. Європейська соціальна хартія, підписана в Туріні 18.10.1961 р. Переглянута і підписана у Страсбурзі 03.05.1996 р.: Зб. документів. - К.: Офіційне видання, 1989.   7. Угода від 13 березня 1992 року "Про гарантії громадян країн - учасниць Співдружності Незалежних Держав (СНД) у сфері пенсійного забезпечення" //http://www.rada.Kiev.ua/laws/pravo/new/   8. Угода України та Російської Федерації від 15 січня 1993 року "Про гарантії прав громадян, які працювали в районах Крайньої Півночі та в місцевостях, прирівняних до районів Крайньої Півночі" //http://www.rada.Kiev.ua/laws/pravo/new/   9. Концепція соціального забезпечення населення України від 21.12.1993р. (ВВР. – 1994, № 6).   10. Закон України “Про пенсійне забезпечення” від 05.11.1991 р. № 1788-ХІІ (ВВР. – 1992. - № 3)   11. Закон України «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 № 1058-IV (ВВР. – 2003. - № 49 – 51. – ст. 376).   12. Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення» від 09.07.2003 р. – № 1069-IV (ВВР. – 2003. - № 47-48. ст. 372.).   13. Закон України “Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи” від 19.12.1991 р. №2001-ХІІ (ВВР. – 1991 р. - № 16. – ст. 16).   14. Закон України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття” від 18.01.2001 р. № 2240-III (ВВР. – 2001. – № 14. – ст. 71).   15. Закон України «Про збір на обов’язкове державне пенсійне страхування» від 26.06.1997 р. № 400 (ВВР. – 1997. - № 37. – ст. 237).   16. Закон України від 8.07.2011 р. «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи».   17. Закон України «Про пенсійне забезпечення військовослужбовців, осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та деяких інших осіб» від 9 квітня 1992 р.   18. Закон України від 16 грудня 1993 р. № 3723-ХІІ «Про державну службу» // ВВР. – 1993. - №

**Національний аерокосмічний
університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
Гуманітарно-правовий факультет
Кафедра права (702)**

52. – Ст. 490; станом на 07 червня 2001 р. – ВВР. – 2001. - № 33. – Ст. 175.
19. Закон України від 15 липня 1999 р. № 966-XIV «Про прожитковий мінімум» // ВВР. - № 38. - Ст. 348.
20. Закон України від 01 червня 2000 р. № 1767-III "Про пенсії за особливі заслуги перед Україною" // ВВР. – 2000. - № 35. – Ст. 289; станом на 26 грудня 2002 р. – ВВР 2003. - № 7. – Ст. 71.
21. Закон України від 18 січня 2001 р. № 2240-III "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами зумовленими народженням та похованням" // ВВР. – 2001. - № 14. – Ст. 71; станом на 17 січня 2002 р. – ВВР. – 2002. – №. 17. – Ст. 124.
22. Закон України від 24.03.1998 р. «Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ і деяких інших осіб та їх соціальний захист»/ВВР України . – 1998. - №40-41. ст.249.
23. Закон України від 05.02.1993 р. «Про сприяння соціальному ставленню та розвитку молоді в Україні. /ВВР України. – 1993. - №16. – ст.167.
24. Закон України від 12.12.1991 р. «Про запобігання захворювання на синдром набутого імунodefіциту (СНІД) та соціальний захист населення. / ВВР України. – 1992. - №11. – ст.152
25. Закон України «Про Основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» від 21.03.1991 р. № 875-XII (ВВР. –1991. № 21. – ст. 252).
26. Закон України “Про статус ветеранів війни, гарантіях їх соціального захисту” від 22.10.1999 р. – № 3551-XII (із змінами і доповненнями ВВР. – 1993. – № 45. – ст. 425).
27. Закон України “Про статус ветеранів військової служби і ветеранів органів внутрішніх справ і їх соціальний захист” від 24.03.1998 р. № 203-98- ВР (ВВР. – 2003. -№ 40-41. – ст. 249).
28. Положення про пенсійний фонд України. Затверджено Указом Президента України від 01.03.2001 р. № 121/2001 (Офіційний вісник України – 2001. – № 9. – ст. 350)
29. Правила обчислення загального трудового стажу для призначення працівників допомоги по тимчасовій непрацездатності: Затверджені постановою Кабміну України від 19.10.1998 р. (ОВУ. – 1998. – № 42. – ст. 1556).
30. Постанова Кабміну України від 06.05.2001р. № 439 “Про затвердження порядку оплати перших п’яти днів тимчасової непрацездатності” (ОВУ. – 2001. - № 20. – ст. 852).
31. Наказ МОЗ України від 13.11.2001 р. № 455 “Про затвердження Інструкції про порядок видачі документів, що засвідчують тимчасову непрацездатність громадян” (ОВУ. – 2001. - № 49. – ст. 2216).
32. Закон України “Про державну допомогу сім’ям з дітьми” від 22.03.2001 р. № 2334-III (ВВР. – 2001р. – № 9. – ст. 38).
33. Закон України “Про державну соціальну допомогу, особам, які не мають права на пенсію та інвалідам” від 18.05.2004 р. № 1727-IV (ВВР. – 2004. – № 33, ст. 404).
34. Закон України “Про соціальні послуги” від 19.06.2003 № 966-IV (ОВУ. – 2003. - № 29. – ст. 1435).
35. Закон України “Про соціальний захист дітей війни” від 18. 11.2004р. № 2195-IV (ОВУ. – 2004. - № 50. – ст. 3258).
36. Законодавство України “Про соціальний захист населення”. К. – 2005. 488 с.
37. Закон України “Про основи соціального захисту бездомних громадян і безпритульних дітей” від 02.06.2005 р. (ОВУ. – 2005. № 25. – ст. 1412).

**Національний аерокосмічний
університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
Гуманітарно-правовий факультет
Кафедра права (702)**

Базова

1. Основи Законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від 14.01.1998 р. № 16/98 (ВВР. – 1998. - № 23).
2. Демчук А.А., Надточій Б.О. Коментар до Закону України від 09.07.2003 р. «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» №1058-IV. (Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 2006 р. № 1. – 510 с.).
3. Болотіна Н.Б. Право соціального захисту. Навч. посібник – К.. – 2006.
4. Бойко М.Д. Право соціального забезпечення. Навч. посіб. К. – 2006.
5. Зуб І.В., Мінюков П.І. і інші. Право соціального забезпечення України. Навч. пос. Видав. дім “Юридична книга” 2003. – 440 с.
6. Право соціального забезпечення: Навч. Посібник за редакцією П.Д.Пилипенка. – К.:2006. – 496.
7. Прилипко С. Солідарні засоби у соціальному забезпеченні (Право України . – 2003. - № 1. – с. 83-85).
8. Сташків Б.І. Теорія права соціального забезпечення: Навч. Посібник – К. – Знання. – 2005. – 405 с.
9. Сирота І.М. Право соціального забезпечення в Україні. Підручник. – Х. 2006. – 432 с.
10. Сивак С. Конституційні гарантії права на пенсійне забезпечення і пенсійна реформа. (Право України. – 1997. № 12).
11. Сивак С.М. Страховий стаж як пенсійний юридичний факт. (Вісник Львівського Державного уні-ту. Вип.. 36. – 2001).
12. Сташків Б.І. Допомога на поховання (Соціальний захист. – 1998. - №3. – с. 45-52).
13. Бурак В.Д. Синчук С.М. Право соціального забезпечення. Навч. посібник – К. 2013.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.rada.kiev.ua/> – офіційний сайт Верховної Ради України
2. <http://www.kmu.gov.ua> – офіційний сайт Кабінету Міністрів України
3. <http://www.mlsp.gov.ua> – офіційний сайт Міністерства соціальної політики України
4. <http://www.pfu.gov.ua> – офіційний сайт Пенсійного фонду України
5. <http://nads.gov.ua> – офіційний сайт Національного агентства України з питань державної служби
6. <http://www.social.org.ua> – офіційний сайт Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України
7. <http://www.fse.gov.ua> – офіційний сайт Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності
8. <http://www.ispf.gov.ua> – офіційний сайт Фонду соціального захисту інвалідів
9. <http://www.president.gov.ua> – офіційний сайт Президента України
10. <http://www.dcz.gov.ua> – офіційний сайт Державної служби зайнятості України
11. <http://www.nau.kiev.ua> – Нормативні акти України